

nisi dispositio corporis alium fitum
exigeret quam naturalis situs est.
ut fieri possit. propter egritudinem.
vel pinguedinem. vel periculum sus-
focandi fetum. aut propter aliam
causam rationabilem. Quinto
fit occubitus impetuofus cum
fit tpe prohibito. et tunc potissi-
me peccat ille qui petit. Sexto
cum fit in loco indebito. ut in sa-
cro. vel in publico in scandalum
aliorum. Septimo qui acce-
dit ad impregnata vicinam
petui. ubi timor est de abortu.
Octavo cum quis accedit ad
menstruatam saltem naturaliter
menstruam habentem. ubi videtur
hinc scio. quod petens scienter peccat
mortaliter. quod ut dicitur. non est ve-
risimile quod lex noua minime in-
dat castitatem quam veteris. **S**icut
xx. dicitur. Qui cooperit cum mu-
liere influxam menstruo. et reuela-
uerit turpitudinem eius. Ipsa quoque
aperuit fontem sanguinis sui.
terficietur ambo de medio po-
puli sui. hoc autem hinc scio. non in-
fligitur nisi pro mortaliter. **B**ona te-
net hic scotus. scilicet thomas. ad idem
declinare videtur in. iiii. Unde
glosando illam auctoritatem dicitur
quod intelligitur quoniam utrumque volunta-
re consentit. **E**lono videtur im-
petuofus in eo qui petit debi-
tum propter votum continentie a se emis-
sum pari consensu. Aut ante ma-
trimonium emissum. cum quo non

est dispensatum. In prefatis casi-
bus omnibus actus matrimonialis
est peccatum mortaliter. vel multum pro-
pinquus mortaliter. **N**otandum tamen
pro intellectu nominis modi. quod ille
qui vivit castitate. et contrahit
matrimonium intentione consumman-
di pro carnalibus copulam. peccat
mortaliter. **S**ecus si solum ani-
mo conjugalis societatis. **I**tem
quod quis qui vivit continentia. pro-
petua. non peccat mortaliter propter
primum actum matrimonialis. peten-
ti coniungi implicite vel explicite
debitum reddendo sibi multos.
tamen peccat mortaliter debitum a
coniuge petendo. nisi secum fue-
rit dispensatum. **I**tem hic neuter con-
iugum potest continentiam vivere
sine consensu alterius. sic etiam pro-
babiliter est quod neuter posset vi-
vere nolle petere debitum sine
alterius consensu. omnia illa sunt de
mente sancti thome in. iiii. **I**tem
qui vivit continentiam perpetuam
etiam peccat mortaliter. primo
actu matrimoniali pro quo consum-
mat matrimonium. quod votum sua-
re poterat post contractum. religi-
onem intrando quod non fecit.

Capitulum quintum

Quia ventris in gluvibus
es fit causa mechie et
luxurie ut patuit in
parietibus que post cibum sta-
tim erubuerunt. **g**en. iij. **E**t **R**o.
xiiij. non abule? in mella coib;

Sextum**Preceptum**

a ebrietatib; . Et sequitur. nō
 in cubilib; a in pudicijs. Idē
 patuit in 3o dōmitis. **Vn** eze
 ch. xvi. hxc est inq̄tas sororis
 tue 3o dōme. supbia. saturitas
 pais. ⁊ habūdātia. ⁊ otū ip̄i
 us ⁊ filiaz ei; Idcirco de vicio
 gule tria sūt vidēda. **Vn** salua
 toꝝ luc. xxi. ait. Attendite ne ḡ
 uētuz corda v̄ra crapula ⁊ ebe
 tate. Crapula id ē cruda epu
 la. Idcoq; de vtroq; vidēdū ē.
Primo de gula i ḡne. **Secūdo**
 de sobrietate. **Tercō** de ieiunio
 quomō ad illud teneam̄. **Qñ**
 tū ad primū tria dicētur p̄nci
 paliter. **Primo** quid sit tpan
 cia. ⁊ quid gula. **Secūdo** que
 sint species gule. **Tercō** qñ sit
 mortale vl vniuale peccatum.
Qñtum ad primū notandū
 q̄ ad intelligēdū quid sit vici
 um castrimargie. ogruit scire
 quō abstinēdū sit. Est aut̄ ab
 stinētia sumpcō vl s̄btractio
 cibi vl pot; s̄m q̄ rcā dicitur
 racō. **Vn**. ij. pet. i. m̄strate in fi
 de v̄str̄ virtutē. in virtute au
 tē sciētā. in sciētā aut̄ absti
 nēciā. **Ex** q̄ opt; abstinētiā fieri
 optere s̄m sciā; vic; qñtū op
 t; sumendo. q̄lia opt; vbi opt;
 quādo oport; ⁊ p̄t quid opoꝝ
 tet pro congruentia hominū
 bonozum cum quibus viuit
 homo. ⁊ pro congruentia per
 sone sue. ⁊ pro sue valitudinē.

Capitulum**Quintum**

consuetudinib; . etatis. laboris.
 roboris. ⁊ incomoditatis. ne
 cessitate. vl congruentia ut di
 cit **Aug**. in li. de questioib; **9**
 euāgelij. **Et** etiam s̄m regionē
 in qua quis d̄git. quia i vna
 cit; consumitur abus. q̄ i alia.
 ⁊ sic de tempore. **Secūdo** b
 notādum q̄ corpus nobis da
 tum est ut seruiat spiritui n̄ro
 ad opera bona. que in hac vita
 non potest spiritus exercere si
 ne corporis ministerio. **Sed** ci
 bus. . potus. somnus. ⁊ huius
 modi sunt nobis data: ut p̄ eo
 rum vsū cōseruem; corp; p̄
 posse in tali habitudine ut sit
 bene dispositum ad spiritui ser
 uendum. **Sicut** instrumētū
 bonum ⁊ aptū d̄seruit expedi
 te artificii ad laborādū. **Est** er
 go regula. q̄ tunc homo tpa
 te viuit in cibo ⁊ potu. quādo
 in eis talem modū seruat i quā
 titate ⁊ qualitate. vicib; . ⁊ sic
 de alijs circūstancijs. q̄ p̄ hoc
 corp; suū in tali statu ⁊ robōe
 ponit ⁊ cōseruat. q̄ ip̄e possit fa
 cē ea q̄ sibi op̄tūt s̄m offitium
 ad vitādū vitia. ⁊ de die i diem
 p̄ficiēdi i vtutib; . **Idē** itelligo
 de sōno. vigilia. ocio. ⁊ exercitiō.
 ⁊ s̄lib; ad corp; p̄tinentib; . ut
 vult **aug**. i li. de moib; ecclie.
 d̄z aut̄ signē q̄ in spiciēda sūt
 etas. oplexio. cōsuetudo. ⁊ filia.
 q̄ iuueis val; q̄ nō val; puer

San? qd non valz infirmus. paup valet qd nō diues. vñ si diues delicate nutritus statim vellet grossa fumere: infirma retur. adeo dic. de diuitib? Au? 8? in de vrbis dñi. vtatur diuites cōsuetudine infirmitat? sue. h? doleāt se alit? non posse. meli? enim vellēt si aliter possent. Tu ergo diues vttere cib electis et p̄tiosis. qz sic cōsueuisti et aliter non potes. Quia si cōsuetudinē mutas: egrotas. Cōceditur ergo tibi vttere subtilib?. da paupib? superflua. vttere p̄cōsis. da paupib? vilia. hxc ille Sic etiā senex indiget melioribus q̄ iuuenis fortis. Similiter delicate cōplexionat? indigz p̄ bono statu sui corpis subtilioribz: et magis delicatis q̄ robustus. et grossi corpis homo. quē panis et legumina pl? accēderēt q̄ alterū carnes. Sic etiam fm offitia attēdendum est. qz fabz vel similit mecharnicū pl? et crebri? oportet comedere. et sibi forte grossiora sufficiūt q̄ infudati studio. et aspūali exercitō. **T**ercō notādū fm q̄ aliqui vaias intēcōnes hnt qui fumunt cibum aut potū moderate. fm hoc etiā sūt diuerse abstīnētie. Et sunt sex. quarz vna sola virtus est. vnde vsus Abstīet eger. eges cupidus. gula. simea. virtus.

Prima abstīnētia dicitur medicina. q̄ fit solū p̄t sanitatem corpis cōseruandā aut recuperandā. et non est virtus. qz ibi deficit optima circūstātia q̄ est finis debitus. i sc̄so nōbili tact?. dicitur autē solum. qz si abstīnerz propter sanitatem corpis. non ibi sistendo. h? eam i bonū virtutis et dei obsequiū ordinādo. esset merito ria. **S**ecūda dicitur abstīnētia auaritiē. que fit solum ad p̄cendum expensis. nec virtus ē dicitur etiā solū. qz si abstīnerz p̄t minus expēdere. nō ibi sistendo. h? vltērius referēdo in fines debitos. ut p̄t misericordie opa fatienda. vel sibi racōnabiliter in futurū prouidēdo. vel ad laudem dei. et ad similia. tunc virtus est. qn̄ saltem alie circūstācie debite ibi eēt. **T**ercia dicitur paupertatis. que fit solum ex necessitate penurie. nec ista est virtus. nisi paup non habēs vñ laute viuerz abstīeret. contentus hīs que h? tñ cum illa intencōe. qz si etiā mltā possiderz: nollet laut? viuere. ex quo illd sibi sufficit pro cōuenienti corpis validudine. **S**i si vllēt sic viuere p̄t deum. illa eēt vna virtus abstīnētie. **Q**uarta vocatur abstīnētia p̄pocrib. que fit p̄t hoim inanem gloriā. et hxc sep est mala. **Q**uinta est religionis. q̄

Sextum Preceptum

fit s̄m dictamen recte racōis p̄
pter deū. modo dicto i notabi
liscūdo. **Sexto** additur cum
quis racōne gule ieiunati d̄st
q̄n quis abstinet solū vel p̄nci
paliter p̄p̄ hoc ut postea dele
ctabili? comedat. **¶ Quarto** no
tādum q̄ gula opponitur tēpe
ratiē et abstinentiē. et ē actualis
duplex gula. **Vna** interior q̄ ē
animalis et immoderata appeti
tio immoderate edendi aut bibē
di. p̄pter cōcupiam cibi aut po
tus delcābilis. aut ipsius delcā
cōmis. **¶** Exterior actualis gu
la. ē immoderatus efus aut po
tacō ab interiori inordinata edē
di aut potandi appetitiōe impe
ratus. **Dicit** p̄mo q̄ ē aīal' ap
petitiō. ad dīam famis et sitis. q̄
sunt appetitiōes naturales. nec
subiciuntur racōni. **Bula** autē
est appetitus animalis. q̄ ē ap
petitio actualis existēs in volū
tate. aut in sensualitate. a volū
tate t̄n aliquo modo dependēs.
et rationi potēs subici. **Dicitur**
secūdo appetitio non delcācio.
Pro quo notandum q̄ circa
sūpcōnē cibi aut potus tria sūt
considerāda. **Prīmū** est ipsa de
lectatio q̄ est in sumpciōne ci
borum aut potuum. **Et** istā de
lectatiōē virtus t̄pante seu ab
stinētiē non aufert. nec vidē
eam moderare. q̄ naturalis ē
h̄mōi delcācō. et est maxime

Capitulū Quintum

in abstinentibus. quibus pa
nis plus sapit q̄ gulof pisces
aut carnes. et hoc propter na
turalē appetitum necessarij ci
bi sibi. **Secundum** est cupia.
et illa est amor et desiderium
delectatiōis que est in ciborū
et potuum sumpciōne et efu. de
lectatio enim experta in cibis
et potibus. causat amorem et de
siderium sui. **Et** istam concupi
scentiam moderatur virtus absti
nētiē. ne sua magnitudine fa
ciat excedere circa cibos et potus
contra bonū rationis eos sumē
do. vel appetendo vltra debitam
quātitatem. qualitātē. t̄pus. et
similia. **Tercū** ē actus interior
et volitio sumendi cibum. aut
exterior actualis sumpciō ab i
teriori volitione imperata. que
volitio causat habitum absti
nētiē. prompte et faciliter in
clinantem ad debite sumēdū
victum. **Vnde** gula non est de
lectatiō causata ex sumpciōne
cibi aut potus. sed ē animalis
appetitio seu concupiscentia i
ordinata. **Dicit** t̄rcō q̄ ē ap
petitiō inordinata. nō enim oīs
appetitio edendi aut bibendi
animalis ē gula. sed appetitiō i
ordinata. ut cum quis volūta
rie vult et appetit cibum vel po
tum aliter q̄ s̄m dictamē rē
rōnis. ut sc̄z pl̄ q̄ oportet. **Ant̄**
t̄pus. et sic de alijs circūstācijs

Fragmentum textus ad marginem dexterum, scriptum in maiusculis et minusculis, continens philosophicas notiones et fragmenta sententiarum.

Dicitur quārto ppter concupi-
scētā cibi delectabilis nā si q̄s
excedit i qualitate. q̄titate. ā
fm aliam circūstantia; Ita q̄
appetat. autumat cibū plus
debito. aut delectatiōe q̄ neces-
sariū sit: aut añ debitam hōra;.
7 hoc nō p̄t cōcupiscētā. sed
estimās sibi necessariū. non p̄-
tinet hoc ad gulam ut dicit thō.
2.2.9. Cxlvij. h̄ ad quādā im-
piciā; nec est semp p̄c̄m. q̄
nō p̄t semp ab homine vitā
Vñ dicit greg. iij. mor. Quia
per eū voluptas necessitati mi-
scet. quid necessitas p̄tat. a
quid voluptas suppetat. igno-
ratur. Et Aug. x. cōf. Quis ē
dñe qui aliq̄tulū extra meta-
necitatis cibū non sumat. S;
si q̄s ppter cōcupiscētā. id est
amōre. 7 desiderū delectacōis
que habetur i edēdo 7 potādo
excedat mensurā in edēdo a
potādo. hoc est gula. siue sit ex-
terior sū p̄cō. siue sola interior
volitō vl appetitō. 7 semp est
p̄c̄m ¶ Sedo principaliter
ē videndū q̄ sint sp̄s gule Sūt
aut plures. q̄nq; p̄mit glō. 7
greg. super illo gen. xxv. vbi
esai ait. Jacob da m̄ de coctio-
ne hac rufa. Et fumuntur ex
xxx. mor. Et oēs sunt fm ob-
missionē a defectū circūstanci-
arū principalū que requirū-
tur in virtute abstinentie Vñ

ūsus Pre. p̄rie. laute. nimis
ardenter. studiose. Prima ē cū
ante debitā hōrā sumitur cib⁹
aut potus sine racōnabili cau-
sa. h̄ solū ex mōrdimata concu-
piscētā ciboz aut potuū. de ta-
lib; dicit apls. phil. iij. quozū
de⁹ v̄ter est. q̄ primo quert
regñū dei sui Regnum aut dei
eoz est esca 7 potus. Sed a ē
quādo homo quert laucōres 7
p̄ciosiores cibos. quos nō req̄-
rit sup dicta sui corpis valitū-
do. nec honestas. stat⁹. aut per-
sone. h̄ hoc in eo causat mōrdi-
natus amor delectacōis que i
talibus est Sic filij israhel nu-
meri. xi. carnes desiderabant. 7
puniti sunt. Et luc. xvi. Diues
epulo epulabat q̄ tidie splen-
dide. Quo cōn Sen. palatum
tuum fames excitat; nō sapores
Tercia q̄n homo ea q̄ in cibis
ā potibus sumēda sūt. vult a
appetit ea nimis accurate ipa-
razi. frigēdo. assando. elixando.
a p̄ diuersa exquisita cōdimē-
torum genēa. ut hominē ad sū-
pflue sumēdum non solū inci-
tent gustu p̄ diuersos 7 delica-
tos sapores: sed etiam visu per
varios colores. a olfactu per
multimōs odores. Sic fecerūt
filij lxlij. p̄mi re. ij. qui ut dicit
magister i hist. scolastica An
q̄ adolerēt adipē. tollebat ab
offerentibus crudam carnem

Sextum Preceptum

ut lautius sibi peccaret. Tales sunt sicut bestie ruminantes studiose. vic; meditates de accuatibus. Sed differunt ab eis. quia bestie post cibum. isti autem ante ruminant. Quarta est. quoniam homo nimis in quantitate excedit in cibo vel potu plus fumendo in quantitate quam sit sibi necesse aut uenient. magis propter delectationem; se implens quam reficiens. hęc una fuit causa subuersionis iodome. Vnde Ezechiel. xvi. Ecce hęc fuit iniquitas sororis tue iodome. supbia. satuitas panis. et habundantia. et otium ipsius. et filiarum eius. et manum egeno et pauperi non porrigebant. Quinta cum homo nimio de hęcio et auaritate victum quod dāmodo. vult sic lupus vel canis famelicus. Sic fecit esau. gen. xrv. Nam Jacob coquente pulmentum: venit esau lassus de agro dicens. da mihi de coctione hac rufa. Et sequitur enim moior. Et sic accepto pane et lentis edulio. vendidit primogenita sua. Ido dicit Aug. Melius est piscari vasa more domini. quam lenticulam more iumentorum. Item idem. Male piscem ome medere cum domino. quam lenticulam cum esau. Sexta species est. cum quis nimis frequenter sumit cibum aut potum. hęc fuit una causa damnationis diuitis luc. xvi. quia epulabatur quotidie splendide. Sub

Capitulum Quintum

fiat ei homini sano quoniam non est puer. a intertus labore graui. bis in die sumere cibum. Aliter facere more porcorum et bestiarum est seruare. Est enim proibitum vulgare. Semel sumere cibum est diuinum. bis humanum. ter et ultra bestiarum. Septima est noua et incoiseta sumere. hęc est enim causa. quare sem suam pro dūm bestie diutius viuunt quam homines quidam viuunt. quorum pro dūm. id est spatium vite. est sem psal. in ipso septuaginta anni. Si autem in potentibus octuaginta anni: amplius eorum labor et dolor. Quia homines quidam noua et incoiseta sumunt cibaria. bestie vero semper fere eadem. ut vacca fenum. Vnde Eccl. decimo. Omnis potentia breuis vita. Octaua est quando homo multis et varijs ferculis et potibus vult uti. non ad sustentandam naturam. sed ad irritandum gulam. Sic fecisse videtur assuer rex gentilis. hęc est primo. de quo facto conuiuio solēmissimo dicitur. bibebant qui inuitati erant aureis poculis. et alijs atque alijs vasis sibi inferebantur. Et nota est cum preciosa vel suptuosa nimis quis procurat. non habens respectum nisi ad hoc quod sint magis saporosa. propter quod dominus videtur

quinque milibus non rara sunt coia
 in ista terra in qua fuerunt percu-
 rasse. cum de quinque panibus et
 de accis et duobus piscibus facia-
 uit eos. non enim legitur quod
 potum vini dedit. carnes aut de
 pane triticeo. quod coibus. comu-
 nia sufficit. et plus non unquam
 proficiunt. ¶ Quo ad tertium prin-
 cipale dubitatur quoniam gula pec-
 catum sit mortale. vel non. secundum
 thomam. ubi super. ¶ Quoniam homo tantum amat
 et desiderat delectationes in cibo.
 ut propter eos consequendos deum contem-
 nit. paratus agere. vel etiam
 agens contra divina precepta. ut
 huiusmodi delectationes consequatur.
 tunc est mortale peccatum. quod pro-
 nit delectationem homini deo. ¶ Quoniam
 vult quis amat homini delecta-
 tiones plus debito: citius tamen deum.
 quod licet amet et desideret plus debito
 homini delectationes: tamen nequam
 quam vult propter eas agere contra
 legem dei. tunc est veniale peccatum.
 Et hoc vult augustinus. in sermone de
 igne purgatorio. ubi dicit. Quoties
 aliquis in cibo aut potu plus
 accipit quam necesse sit: ad minu-
 ta peccata noverit pertinere. Et
 hoc intelligitur cum propter amo-
 rem delectationis hoc contingit quam
 plus debito amat. licet citra deum.
 ¶ Quoniam autem gula que ad potum sit
 mortale patebit statim. Ex primis
 his patet quod gula est peccatum mortale
 quando propter crapulam. ieiunia

ecclesie. vel missa in diebus dominicis
 vel magnis seu principalibus festis
 negligit. Secundo possit esse mor-
 tale. quoniam conscientia alicui probabi-
 liter dicitur. quod comedere vel bi-
 bere ultra talem mensuram esset de-
 structio nature. vel solvere ie-
 iunium tali die. et comedere tales
 cibos esset contra preceptum ecclesie. et
 scandalisaret non bene iter primum.
 Tercio possit esse mortale quando
 quis comeditur vel bibitur sine di-
 spensacione vel necessitate contra illud
 quod vivit. patent ista. quod in om-
 nibus istis homo patens est face-
 re contra dei preceptum propter gulam.

Capitulum Sextum

Dicitur est in precedentibus
 de una specie temperantie. vi-
 delicet de primordia seu
 frugalitate que est moderata super
 contra vel subtractio cibi secundum rectam
 rationem. Jam dicendum est de
 alia specie. videlicet de sobrietate. que
 est virtus disponens hominem ad ha-
 bendum se bene circa usum potus in
 ebare valentis. de qua tria tamen
 aguntur. Primo quod necessaria sit so-
 brietas. et quod sit virtus sibi op-
 positum. scilicet ebrietas. Secundo de
 filiabus gule. Tercio de remediis
 videbitur. gule tam quo ad
 primordiam. quam quo ad sobrietatem.
 ¶ Quintum ad primum non dicitur. a
 quod sobrietas est virtus inclinans
 habentem ut dicitur est. ut vitatur
 potu temperate in quietate.